

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДТЕУ

(пост. п. 8 від « 15 » 12 2022 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

**ТЕОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ
В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ/
DECISION-MAKING THEORY IN
INTERNATIONAL RELATIONS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ-2022

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: Стичинська А.Б., кандидат політичних наук, доцент;
Міщенко А.М., кандидат політичних наук.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології 06.12.2022 р., протокол № 14.

Рецензенти: Воробйова Г.Ю. кандидат політичних наук, доцент.
Поживанов О.М. координатор громадської організації «Фонд муніципальних реформ «Магдебурзьке право»

**ТЕОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ/
DECISION-MAKING THEORY IN
INTERNATIONAL RELATIONS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «**Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах**» розроблено відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» освітньої програми «Політологія міжнародних відносин» денної та заочної форми навчання.

Програма дисципліни «**Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах**» складається з наступних розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «**Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах**»: надати здобувачам вищої освіти цілісне уявлення про предмет та сучасні методи теорії прийняття рішень, в тому числі зовнішньополітичних; про методи аналізу і прогнозування під час визначення моделей прийняття рішень у міжнародних відносинах; шляхи визначення можливих ризиків у разі вибору невірної рішення; методів прийняття рішень у рамках міжнародних організацій; умінь застосовувати методи теорії прийняття рішень у навчальних ситуаціях, а також самостійно адаптувати їх до конкретних умов та використовувати у вирішенні професійних задач.

Завдання дисципліни «**Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах**»:

- основні категорії теорії прийняття рішень;
- теоретичні засади прийняття рішень в міжнародних відносинах;
- прикладні методи та моделі прийняття зовнішньополітичних рішень;
- оцінка та верифікація попереднього рішення;
- визначення ризиків при прийнятті рішень у міжнародних відносинах.

Предметом вивчення дисципліни «**Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах**» є закони (закономірності) діяльності відповідальних осіб, груп осіб (органів), які приймають рішення в міжнародних відносинах, їх системний підхід в розробці, прийнятті та реалізації рішень у сфері міжнародних відносин.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знання

- теоретичних засад прийняття рішень у міжнародних відносинах;

- методів та особливостей прийняття рішень у міжнародних відносинах;
- особливостей використання сучасних моделей та методів прийняття політичних рішень в міжнародних відносинах на практичних прикладах;
- особливостей використання експертних оцінок при розв'язанні практичних задач міжнародних відносин;

Вміння

- постановки задач для прийняття рішення в міжнародних відносинах;
- визначення задач відповідно до методів теорії прийняття зовнішньополітичних рішень;
- визначення альтернатив для вирішення проблемних питань міжнародних відносин;
- верифікації можливих варіантів прийняття рішення у міжнародних відносинах та визначення їх можливих наслідків.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах» забезпечує оволодіння здобувачами вищої освіти загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

«Політологія міжнародних відносин», ОС «бакалавр»

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	<i>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</i>	1-14
ЗК6	<i>Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</i>	1-14
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК3	<i>Здатність демонструвати та застосовувати знання про стан досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.</i>	1-4
ФК6	<i>Здатність розуміти основи сучасного міжнародного права, його впливу на динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.</i>	1-14

ФК12	<i>Здатність здійснювати комунікацію та інформаційно-аналітичну діяльність у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).</i>	14
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН2	<i>Аналізувати та оцінювати міжнародну ситуацію, спираючись на різні джерела інформації про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.</i>	1-14
ПРН6	<i>Аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.</i>	2-14
ПРН10	<i>Виконувати професійний усний та письмовий переклад з та на іноземну мову, зокрема, у сфері міжнародного співробітництва та зовнішньої політики.</i>	1-14
ПРН17	<i>Застосовувати уміння збирати, аналізувати, використовувати, упорядковувати та інтерпретувати інформацію щодо сучасних тенденцій та актуальних проблем міжнародних відносин під час здійснення професійної діяльності.</i>	1-14
ПРН19	<i>Здійснювати усні і письмові комунікації у професійній діяльності та міжособистісному спілкуванні.</i>	14

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни «Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах»

Об'єкт та предмет дослідження. Міждисциплінарність та теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах у системі наук. Наукові підходи до прийняття рішень в міжнародних відносинах.

Історія розвитку теорії прийняття політичних рішень в міжнародних відносинах.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1[с.4-23], 5 [с.6-31].

Додатковий: 1 [с.3-43], 9 [с.4-28], 10 [с.11-35], 13 [с.4-28].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 2. Теоретичні засади прийняття рішень в міжнародних відносинах

Теоретичні підходи до визначення поняття «прийняття рішень». Раціональна модель прийняття рішень. Фактори нераціональної поведінки. Ірраціональна або інтуїтивна модель. Модель «обмеженої раціональності». Еволюція та сучасний стан теорії прийняття рішень. Специфіка прийняття рішень в міжнародних відносинах та особливості прийняття зовнішньополітичного рішення. Концептуальні моделі прийняття зовнішньополітичних рішень.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.3-23], 5 [с.5-48].

Додатковий: 2 [с.4-56], 4 [с.6-58], 7 [с.5-41].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 3. Особливості та механізми прийняття рішень в міжнародних відносинах

Сутність зовнішньополітичного рішення. Класифікація зовнішньополітичних рішень. Суб'єкти підготовки зовнішньополітичного рішення. Рівні підготовки зовнішньополітичного рішення. Забезпечення рішення дослідженням документів та інформації. Альтернативи зовнішньополітичного рішення. Зовнішньополітична стратегія та зовнішньополітичні рішення. Вплив прийнятого зовнішньополітичного рішення на можливий розвиток міжнародних відносин.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.41-76], 2 [с.24-54], 4 [с.20-58].

Додатковий: 3 [с.71-113], 5 [с.67-98], 7 [с.64-131].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 4. Принципи теорії прийняття рішень прийняття рішень в міжнародних відносинах

Принцип альтернативності, верифікації і порівняння. Визначення та розробка альтернатив у прийнятті рішень у міжнародних відносинах. Історичні приклади прийняття рішень у міжнародних відносинах. Принцип безперервності у формуванні і розробці політичного рішення. Категорії «ціна альтернативи», «корисність альтернативи», «вага критерію». Класифікація задач прийняття рішень. Класифікація методів прийняття рішень. Значимість особи, яка приймає зовнішньополітичне рішення. Основні етапи системного підходу до аналізу зовнішньої політики та міжнародних відносин. Модифікація багатофакторного аналізу в аналізі міжнародних відносин. Етап постановки задач для прийняття зовнішньополітичних рішень.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.34-98], 4 [с.17-56], 5 [с.31-67].

Додатковий: 2 [с.56-78], 4 [с.34-56], 5 [с.21-65].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 5. Методи прийняття рішень у міжнародних відносинах

Визначення предмету прийняття рішення у міжнародних відносинах. Об'єкти прийняття рішень. Проблема дискурсу у прийнятті рішень у

міжнародних відносинах. Зовнішні фактори впливу на процес прийняття зовнішньополітичного рішення. Оцінка ефективності прийняття зовнішньополітичних рішень. Проблематика задач вибору. Закон В. Парето «80/20». Ефективна множина Еджворта-Парето. Оптимальне рішення за множиною Еджворта-Парето. Особливості застосування методів критеріального аналізу при дослідженні міжнародних відносин та зовнішньої політики. Метод головного критерію. Поняття рейтингу. Експертні та аналітичні рейтинги. Ранговий рейтинг. Алгоритм побудови рейтингу. Методики побудови рейтинг-листа. Ранжування методом «Спортивний турнір». Метод лінійної згортки. Метод мультиплікативної згортки. Методика «Triple Rang Rating».

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.65-118], 3 [с.79-201].

Додатковий: 7 [с.78-143], 11[с.124-198], 15[с.34-67]

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 6. Методи експертних оцінок у теорії прийняття рішень у міжнародних відносинах

Основні характеристики методів експертних оцінок. Методи колективної роботи експертів. «Мозковий штурм» - брейнстормінг. Важливість визначення категорій експертів. Сценарний метод. Метод «Дельфі» та його основні етапи. Опитування науковців по визначеному алгоритму з приводу прийняття рішення. Методи послідовного та парного порівняння, безпосередньої оцінки, ранжування. Правила голосування як методи колективного прийняття рішень. Правило голосування з послідовним виключенням. Правило голосування з паралельним виключенням.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.87-123], 5 [с.45-78].

Додатковий: 7 [с.65-74], 9 [с.90-120], 12 [с.38-40].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 7. Дерево цілей як метод у теорії прийняття рішень в міжнародних відносинах

Особливості побудови дерева цілей і структурування. Умови побудови дерева цілей. Основні правила побудови дерева цілей. Вимоги до побудови дерева цілей. Вертикальна та горизонтальна координація. Метод дезагрегації. Метод забезпечення необхідних умов. «Дерево поточної реальності» в теорії обмежень Голдратта. Можливості застосування дерева цілей в міжнародних відносинах та аналізі зовнішньої політики. Метод аналізу ієрархій. Принцип ідентичності та декомпозиції. Особливості побудови матриць попарних порівнянь. Шкала відношень для реалізації парних порівнянь. Локальні пріоритети та методи їх отримання.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.138-202], 4 [с.98-180].

Додатковий: 3 [с.134-156], 4 [с.153-197].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 8. Методи теорії ігор при прийнятті політичних рішень та рішень в міжнародних відносинах

Теорія ігор як важливий елемент у процесі прийняття рішень. Прийняття політичних та зовнішньополітичних рішень в умовах визначеності, ризику та невизначеності. Основні задачі теорії ігор. Класифікація ігор у політичній науці. Поняття гри, стратегії, ситуації. Види ігор при розробці політичної ситуації. Методи розв'язання матричних ігор. Лінійне програмування та графічний метод. Багатокрокові ігри. Безкоаліційні та кооперативні ігри. Позиційні ігри. Неантагоністичні ігри. Критерій очікуваного значення. Особливості застосування елементів методу дерева цілей. Задачі статистичних рішень («ігри з природою»): критерії Вальда, Лапласа, Севіджа, Гурвіца. Поняття ступеню консерватизму критеріїв Вальда, Лапласа, Севіджа та Гурвіца.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.241-268], 3 [с.254-278].

Додатковий: 4 [с.90-215], 14 [с.86-211].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 9. Мережевий аналіз у прийнятті рішень в міжнародних відносинах

Сітьове (мережеве) моделювання – економічний та політологічний аспект. Задачі та етапи мережевого аналізу. Сітьовий графік. Особливості нумерації подій. Стрілочні та вершинні графи. Аналіз критичного шляху. Мінімізація загальної тривалості проекту з мінімальними додатковими витратами. Невизначеність часу виконання операцій. Розподіл ресурсів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.234-265], 4 [с.115-201].

Додатковий: 3 [с.87-143], 4 [с.94-112], 15 [с.210- 235].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 10. Політичний аналіз як основний елемент при прийнятті рішень в міжнародних відносинах

Визначення об'єкта політичного аналізу. Технологія політичного аналізу. Формування емпіричної бази і вибір джерел. Нагромадження та структуризація інформації. Визначення пріоритетних питань політичного аналізу у міжнародних відносинах. Окреслення попередніх аналітичних результатів прийняття рішень. Підготовка рекомендацій та прогностичне моделювання ситуацій для прийняття рішення. Верифікація і попередня верифікація результатів аналітичної діяльності як основний елемент забезпечення позитивного результату прийняття рішення.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.123-148], 3 [с.147-167], 5 [с.114-231].

Додатковий: 1 [с. 76-198], 4 [с.123-165], 5 [с.98-123], 10 [с.76-89].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 11. Політичний прогноз у процесі прийняття рішення в міжнародних відносинах

Поняття «прогноз». Об'єкт і предмет політичного прогнозу в міжнародних відносинах. Напрями політичного прогнозування у процесі прийняття рішень у міжнародних відносинах. Основні типи та критерії диференціації прогнозів відносно напрямку прийняття рішення у міжнародних відносинах. Пошукові прогнози. Прогнози за характером здійснення та ступенем достовірності. Часові параметри розмежування прогнозів у міжнародних відносинах: оперативний, короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий та віддалений. Етапи здійснення прогнозів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.34-59], 4 [с.22-98].

Додатковий: 3 [с.14-65], 4 [с.67-105], 7 [с.97- 118].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 12. Стратегія і тактика в процесі прийняття рішень у міжнародних відносинах

Планування при прийнятті рішення у міжнародних відносинах. Етапи планування і підготовки до прийняття рішень. Поняття «стратегія» та її основні задачі. Особливості реалізації політичної стратегії і політичного планування. Відмінності понять «стратегія» і «тактика». Класифікація стратегій. Система функціональних стратегій державних установ і організацій. Види конкурентних стратегій. Стратегічні пріоритети внутрішній та зовнішній державній політиці. Оцінювання та контроль у стратегічному управлінні.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с.167-198], 4 [с.132-210].

Додатковий: 2[с.75-113], 4[с.210-243], 13[с.85-118].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 13. Прийняття рішень в рамках міжнародних організацій

Формування порядку денного засідань колегіальних органів міжнародних організацій. Роль комітетів, комісій та допоміжних органів МО у процесі підготовки проекту рішення. Етапи обговорення проекту рішення МО. Критерії визначення пропорційності голосів в МО. Процедурні питання та питання по суті. Таємне та відкрите голосування. Голосування на місці та шляхом відправлення листа (повідомлення). Правила процедури голосування за прийняття рішення МО: одноголосно, відносна однотайність, проста та кваліфікована більшість, консенсус, акламація, без заперечень. Особливості прийняття рішень в ООН, Раді Європи, МКЧХ, МАГАТЕ, МВФ, Світовому банку.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с.167-198], 4 [с.132-210].

Додатковий: 2 [с.75-113], 4 [с.210-243], 12 [с.85-118].

Інтернет-джерела: 1-11.

Тема 14. Національні особливості прийняття рішень в міжнародних відносинах

Прийняття рішень в міжнародних відносинах США. Особливості прийняття міжнародно-політичних рішень у країнах Європи. Стратегія прийняття рішень в міжнародних відносинах Китаю. Прийняття рішень в міжнародних відносинах країн Африки. Особливості прийняття міжнародно-політичних рішень у країнах Латинської Америки.

Національні особливості прийняття рішень в міжнародних відносинах України.

Особливості прийняття рішень в умовах повномасштабної збройної агресії РФ на території України.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.53-98].

Додатковий: 3 [с.28-43], 13 [с.21-86].

Інтернет-джерела: 1-11.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний

1. Катренко А.В. Теорія прийняття рішень: підручник// Катренко А.В., Пасічник В.В. – К., 2009. – 440 с.
2. Сізіх Н. В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах: навчальний посібник / Н. В. Сізіх. — К.: Кобза, 2003. — 208 с.
3. Теорія прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. М. Негрей, К. Тужик. Центр навчальної літератури, 2022 – 272 с.
4. Теорія прийняття рішень: підручник, М.П. Бутко, І.М. Бутко, В.П. Мащенко, М.І. Мурашко, Т.В. Пепа, Л.Д. Оліфіренко, Г.М. Самійленко. Центр навчальної літератури, 2018 – 360 с.
5. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / Голова ред. кол. Л.В. Губерський. — К. : Знання України, 2004. — Т. 1: А – Л. — 2004. — 760 с.; Т. 2: М – Я. — 2004. — 812 с.

Додатковий

1. Аналіз державної політики та прийняття управлінських рішень: навч. посіб. / за заг. ред В. А. Гошовської. – К. : НАДУ, 2010. – 88 с.
2. Аналітика, експертиза, прогнозування / Є. А. Макаренко, М. М. Рижков, М. А. Ожеван [та ін]. — К.: Наша культура і наука, 2003. — 614 с.
3. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні : Навчальний посібник [у 2 ч.] / В. Д. Бакуменко / Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. – К.: ВПЦ АМУ, 2010. – 276с.
4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – 820 с.
5. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навчальний посібник/ М.Г. Капітоненко. — К.: Либідь, 2009. — 352 с.
6. Керівництво та лідерство в системі державної служби: навчально-методичний посібник / Авт. : Ю. В. Ковбасюк, В. А. Гошовська, Л. А.Пашко – К. : НАДУ, 2011. – 147 с.
7. Мала Н.Т., Процик І.С. Мистецтво прийняття управлінського рішення // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.14. – С. 345–351.
8. Прийняття управлінських рішень: організаційно-психологічний аспект: навч. посіб. / М. М. Білинська, Ю. В Ковбасюк – К. : НАДУ, 2011. – 232 с.
9. Прийняття управлінських рішень [Текст] : навчальний посібник / [Петруня Ю. Є., Говоруха В. Б., Літовченко Б. В. та ін.] ; за ред. Ю. Є. Петруні. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2019. – 189 с.
10. Системи і методи підтримки прийняття рішень: Навч. посібн. Бідюк П. П., Тимошук О. Л., Коваленко А. Є., Коршевніук Л. О. Київ: КІІ ім. Ігоря Сікорського, 2022.

11. Теорія міжнародних відносин: термінологічний словник. — Л.: Тріада плюс, 2011. — 318 с.
12. Теорія прийняття рішень: Навч. посібник / Горський М.П., Бординюк Д.В., Голуб С.В. — Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2022. — 84 с
13. Chris Brown. Understanding international relations. — palgrave macmillan, 2001 — 296 p.
14. International relations theory for the twenty-first century [Text] : An introduction / ed. M. Griffiths. — London ; New York : Routledge, 2007. — 184 p.
15. Scott Burchill. Theories of international relations. — Palgrave Macmillan, 2005. — 310 p.

Інтернет-ресурси

1. CoE [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-coe/about-coe>
2. EU [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://european-union.europa.eu/index_uk
3. IAEA [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.iaea.org>
4. ICRC [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.icrc.org/en>
5. IMF [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.imf.org/en/Home>
6. Harvard business revue [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://hbr.org/2007/07/six-rules-for-effective-forecasting>
7. NATO [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.nato.int/cps/ru/natohq/index.htm>
8. Oxford Dictionary [Електронний ресурс].— Режим доступу : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
9. UN [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.un.org/en/>
10. Research library [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.researchgate.net/>
11. World Politics. [Електронний ресурс] // Cambridge University Press — Режим доступу : <https://www.cambridge.org/core/journals/world-politics>

* Курсивом визначено джерела, наявні в бібліотеці ДТЕУ

6. ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Погоджено

Завідувач кафедри філософії,
соціології та політології

_____ А. А. Кравченко

« _____ » _____ 2022 р.

Погоджено

Гарант освітньої програми
«Політологія міжнародних відносин»

_____ А. М. Міщенко

« _____ » _____ 2022 р.

Погоджено

« _____ » _____ р.

Погоджено

Координатор громадської організації
«Фонд муніципальних реформ
«Магдебурзьке право»

« _____ » _____ 2022р.

Погоджено

« _____ » _____ 2022
р.

Погоджено

« _____ » _____ р.